

Lillo & Partnerid
ADVOKAADIBÜROO LAW OFFICE

Justiits- ja Digiministeeriumi

info@justdigi.ee

marilin.reintamm@justdigi.ee

25. juulil 2025

**Arvamus Tsiviilkohtumenetluse seadustiku jt
seaduste muutmise eelnõu kohta**

Arvamuse esitaja:

OMEGA INVEST OÜ

registrikood: 10866568

e-post: mail@omegainvest.ee

**Arvamuse esitaja lepinguline
esindaja:**

vandeadvokaat Rainer Kuulme

Advokaadibüroo Lillo & Partnerid

Pärnu mnt 10, 10148, Tallinn

Tel 50 88 568, faks 6 313 909

e-post: rainer.kuulme@advokaat.ee

Justiits- ja Digiministeerium on edastanud 13.07.2025 OMEGA INVEST OÜ-le (edapidi: *Omega*) arvamuse andmiseks Tsiviilkohtumenetluse seadustiku jt seaduste muutmise eelnõu (edapidi: *Eelnõu*). Omega esitab käesolevaga alljärgnevalt omapoolse arvamuse Justiits- ja Digiministeeriumi 13.07.2025 kaaskirja punktides **8** ja **9** plaanitud muudatuste kohta.

Eelnõu kohaselt on plaanitud seadustes järgmised muudatused (kaaskirja p 8 ja 9):

P 8: *Antakse täitemenetluses olevatele võlgnikele, kelle suhtes on tarbijakrediidilepingust tuleneva nõude alusel tehtud maksekäsk või tagaseljaotsus ning algatatud sundtäitmine, võimalus esitada see nõue uuesti kohtulikule kontrollile.*

P 9: *Kui pankrotimenetluses esitatud nõue põhineb maksekäskul või tagaseljaotsusel, nõutakse lisadokumentide esitamist, mis tõendavad tarbijakrediidilepingu kehtivust, krediidi kulukuse määra õigsust ning vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist.*

Omega seisukoht viidatud muudatuste kohta on toodud alljärgnevalt:

1. TsMS § 457 lg 1 kohaselt jõustunud kohtuotsus on menetlusosalistele kohustuslik osas, milles lahendatakse hagi või vastuhagiga esitatud nõue hagi aluseks olevatel asjaoludel, kui seadusest ei

tulene teisiti. TsMS § 461 lg 1 kohaselt kohtuotsus täidetakse pärast jõustumist, välja arvatud juhul, kui kohtuotsus kuulub viivitamatule täitmisele. TsMS § 436 lg 2 kohaselt määrusele kohaldatakse vastavalt otsuse kohta sätestatud, kui seadusest või määruse olemusest ei tulene teisiti. PankrS § 100³ lg 4 p 1 kohaselt kaitsmiseta loetakse tunnustatuks nõue, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga.

Riigikohus on korduvalt selgitanud (vt nt lahendit nr 3-2-1-33-11 p 25), et *jõustunud kohtuotsus on TsMS § 457 lg 1 järgi menetlusosalistele kohustuslik osas, milles lahendatakse bagi või vastuhagiga esitatud nõue bagi aluseks olevatel asjaoludel, kui seadusest ei tulene teisiti. See kehtib TsMS § 432 järgi ka menetluse lõpetamise määruse kohta. Lähtudes sellest sättest ning TsMS § 371 lg 1 p-st 4 ja § 428 lg 1 p-st 2, välistab menetluse lõpetamise määru põhimõtteliselt samas asjas uue kohtusse pöördumise.*

Eestis hetkel kehtiva seaduse kohaselt välistab jõustunud kohtulahend (sh nii maksekäsk kui tagaseljaotsus) mh tarbijakrediidilepingu asjades nii samas asjas uuesti kohtusse pöördumise kui ka kohtulahendiga lahendatud asjas (sh maksekäsuga ja tagaseljaotsusega lahendatud asjas) vaidluse nõ uuesti avamise, va juhul kui seaduses on selgesõnaliselt sätestatud teisiti. TsMS § 459 lg 1 võimaldab nt teatud juhtudel jõustunud otsuse muutmist uue hagiga korduvate kohustuste osas – tarbijakrediidilepingu asjades ei ole aga tegemist TsMS § 459 lg 1 kirjeldatud olukorraga.

2. Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud (vt lahendit nr C-178/23: ERB New Europe Funding II p 32, 33, 35), et **kohtuotsuse seadusjõu põhimõttel on suur tähtsus nii liidu õiguskorras kui ka riigisisestes õiguskordades. Selleks et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on nimelt oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate edasikaebevõimaluste ammendamist või selleks ette nähtud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada** (9. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (jõustunud kohtuotsusega lõpetatud asja teistmine), C-582/21, EU:C:2024:282, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellest lähtuvalt **ei kohusta** liidu õigus üldjuhul liikmesriigi kohut jätma kohaldamata riigisiseseid menetlusnorme, mis omistavad kohtulahendile seadusjõu, ja seda isegi siis, kui see võimaldaks heastada liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese olukorra (9. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (jõustunud kohtuotsusega lõpetatud asja teistmine), C-582/21, EU:C:2024:282, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

Kui aga kohaldatavad riigisisised menetlusnormid võimaldavad liikmesriigi kohtul teatavatel tingimustel muuta jõustunud lahendit, et viia olukord liikmesriigi õigusega kooskõlla, tuleb võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtetest lähtudes nende tingimuste täidetuse korral seda võimalust eelistada, et taastada vaidlusaluse olukorra kooskõla liidu õigusega.

Kusjuures ka Euroopa Kohtu lahendis nr C-679/18 (OPR-Finance) ei ole asutud seisukohale, et jõustunud kohtulahend tarbijakrediidilepingu osas ei kehtiks, juhul kui kohus ei ole lahendi

tegemisel kontrollinud vastutustundliku laenamise (VTL) põhimõtte järgimist. Selles lahendis on ainuüksi selgitatud, et direktiivi 2008/48/EÜ (mis ei ole liikmesriigis otsekohaldav) kohaselt peaks liikmesriigi kohus tarbijakrediidilepingu puhul analüüsima omal algatusel, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediivõimelisust, samas ei ole kohus asunud seisukohale, et sellise kohustuse mittejärgimine muudaks tühiseks juba jõustunud kohtulahendi.

Seega on ka Euroopa Kohus üheselt rõhutanud, et jõustunud kohtulahendi tühistamine ega hilisem vaidlustamine ei ole reeglina lubatud ja erandkorras saaks seda teha kooskõla saavutamiseks Euroopa Liidu õigusega vaid juhul, kui see tuleneks selgelt liikmesriigi õigusest – Eesti kehtiv õigus ei võimalda tarbijakrediidilepingu asjades jõustunud kohtumääruse (so maksekäsk) ja tagaseljaotsuse tühistamist ega vaidlustamist argumentiga, et sellise lahendi tegemisel ei ole kohtu poolt kontrollitud vastutustundliku laenu andmise (VTL) põhimõtte täitmist.

3. Jõustunud kohtulahendi õigusjõu mittetunnustamine, võlausaldajale selles osas täiendavate kohustuste panemine ja tingimuste seadmine (jõustunud kohtulahendi õigusjõu saavutamiseks) ning jõustunud kohtuasjas uue vaidluse algatamise võimaldamine rikub üheselt ja lubamatult Eesti Vabariigi Põhiseaduses (§ 10) sätestatud õiguskindluse põhimõtet. Õiguskindluse põhimõte hõlmab omakorda *vacatio legis*’e ja õiguspärase ootuse põhimõtteid (RKPJKo nr 3-4-1-24-11, p 48). (p 73),

Põhiseaduse §-st 10 tuleneb selge õiguskindluse põhimõte. Kõige üldisemalt peab see printsiip looma kindluse kehtiva õigusliku olukorra suhtes. Õiguskindlus tähendab nii selgust kehtivate õigusnormide sisu osas (õigusselguse põhimõte) kui ka kindlust kehtestatud normide püsijäämise suhtes (õiguspärase ootuse põhimõte).“ (RKPJKo 02.12.2004, 3-4-1-20-04, p 12; RKPJKo 15.12.2005, 3-4-1-16-05, p 20; RKPJKo 20.03.2006, 3-4-1-33-05, p 21; RKPJKo 31.01.2007, 3-4-1-14-06, p 23.). Õiguspärase ootuse põhimõtte kohaselt peab igaühel olema võimalus kujundada oma elu mõistlikus ootuses, et õiguskorraga talle antud õigused ja pandud kohustused püsivad stabiilsetena ega muutu rabavalt isikule ebasoodsas suunas (RKPJKo 02.12.2004, 3-4-1-20-04, p 13; RKPJKo 31.01.2012, 3-4-1-24-11, p 49.). Õiguspärase ootuse põhimõtte kohaselt on igaühel „*õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatav seadus jääb kehtima. Igaiüks peab saama temale seadusega antud õigusi ja vabadusi kasutada vähemalt seaduses sätestatud tähtaja jooksul*“. (RKPJKo 30.09.1994, III-4/A-5/94; RKPJKo 02.12.2004, 3-4-1-20-04, p 13; RKPJKo 31.01.2012, 3-4-1-24-11, p-d 49–50; RKPJKo 16.12.2013, 3-4-1-27-13, p 46; RKHKo

26.06.2018, 3-16-579/47, p 10; vrd RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09, p 78; RKÜKo 26.06.2014, 3-4-1-1-14, p 89.)

Riigikohus on korduvalt selgitanud (vt nt lahendit nr 5-24-22), et *lubamatu on suurendada kohustusi ehtsa tagasiulatuva jõuga õigusaktiga. See tähendab, et õiguslike tagajärgi ei tohi kehtestada juba tehtud tegudele. Tagasiulatuv jõud on ebaehtne, kui see puudutab õigusakti vastuvõtmise ajaks alanud, kuid mitte veel lõppenud tegevust, täpsemalt, kui see kehtestab edasiulatuvalt õiguslikud tagajärjed minevikus alanud tegevusele.*

Ebasoodsa tagasiulatuva keelu põhimõtte keelab kohaldada norme faktiliste asjaolude suhtes, mis on juba aset leidnud. PS ei keela kehtestada isikut soodustavaid tagasiulatuva mõjuga norme. Vt selle kohta PS § 23 lg 2 komm.: „Üldjuhul on lubamatu suurendada kohustusi ehtsa tagasiulatuva jõuga õigusaktiga, mis tähendab, et õiguslike tagajärgi ei tohi kehtestada juba minevikus tehtud tegudele.“ (RKPKo 16.12.2013, 3-4-1-27-13, p 61.). Seadusandja peaks üldjuhul vältima koormavale õigusnormile (ebaehtsa) tagasiulatuva jõu andmist, s.o koormava normi kohaldamist õigussuhetele, mis tekkisid enne normi jõustumist (RKHKo 17.03.2003, 3-3-1-11-03, p 33; RKHKO 03.05.2017, 3-3-1-80-16, p 29). Seadusandja võib õigusakte muuta, kuid seejuures tuleb arvestada isikute õiguspärase ootusega (RKPKo 03.12.2013, 3-4-1-32-13, p 71.). PS komm on selgitatud, et *Eelkõige on oluline iga regulatsiooni muutmisel kaaluda vastanduvaid huve ja selgitada välja, kas huvi olemasoleva regulatsiooni muutmiseks ei kahjusta ülemäära selle isiku õigusi, kes on kehtivat – või ka vastu võetud, kuid veel jõustumata – regulatsiooni usaldades oma elu selle järgi korraldanud.*

Ka Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud (vt nt EKo 03.12.1998, C-381/97, Belgocodex, p 26; EKo 17.11.2022, C-443/21, Avicarvil Farms, punktid 38–40), et *Õiguspärase ootuse põhimõtte on osa ka Euroopa Liidu õigusest ning, et õiguse tagasiulatuva kohaldamise keelu rikkumine ei ole reeglina õigustatud.*

Kehtiv seadusandlus ei näe tarbijakrediidilepingute puhul ette võimalust jõstunud kohtulahendit (sh maksekäsk ja tagaseljaotsus) mitte tunnustada ega võimalust sellises jõstunud kohtulahendiga lahendatud asjas uut kohtuvaidlust algatada ja seda veel määramata perioodi jooksul (so nõ igavesti) tulevikus.

Arvestades mh eespool viidatud õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõtteid, on Eelnõuga kavandatud muudatused (so kaaskirja p 8 ja 9) **tagasiulatuva õigusjõu osas** (so ebasoodsa tagasiulatuva keelu põhimõtte rikkumine) selges vastuolus nii Põhiseaduse kui Euroopa Kohtu juhistega. Selline võlausaldaja suhtes negatiivne tagasiulatuv õigusjõud kahjustab ülemäära ja ebamõistlikus ulatuses võlausaldaja õigusi, kes on maksekäskude ja tagaseljaotsuste osas korraldanud oma tegevuse seni kehtinud õigusaktidele tuginedes.

4. Olukorras, kus võlausaldaja nõude kohta on tehtud jõustunud kohtulahend, ei saa ka mõistlikult eeldada ega panna võlausaldajale (või isikule, kes on algse võlausaldaja nõude omandanud) tagasiulatuva jõuga õigusaktiga kohustust säilitada nõ igavesti sellise nõude alusdokumentatsiooni, mis omakorda muudab mõistlikult võimatuks hilisema täiendava VTL jm kontrolli korraldamise.

Jääb mõistlikult arusaamatuks, millisel viisil on võlausaldajal võimalik sellise tagasiulatuva jõuga õigusakti puhul asuda tõendama juba jõustunud kohtulahendist tulenevat tarbjakrediidilepingul põhinevat nõuet, olukorras, kus jõustunud kohtulahend on tehtud nt 10 või enam aastat tagasi ning kogu tarbjakrediidilepinguga seotud dokumentatsioon on juba hävitatud. Raamatupidamise seaduse § 12 lg 1 kohaselt raamatupidamise algdokumente peab raamatupidamiskohustuslane säilitama seitse aastat alates selle majandusaasta lõpust, kui majandustehing algdokumendi alusel raamatupidamisregistris kirjendati.

On ühtlasi üldteada asjaolu, et üldjuhul ei toimu peale kohtulahendi jõustumist enam algdokumentatsiooni säilitamist, kuna võlausaldajal on õigustatud eeldus, et jõustunud lahend välistab samas asjas uue vaidluse agatamise ja vajaduse algdokumente esitada.

Võlausaldajal puudus mõistlik võimalus ette näha (isikult ei saa eeldada nõ selgeltnägija/ennustaja võimete olemasolu), et seadusandja kavatseb, õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõtteid selgelt rikkudes, tulevikus kehtestada õigusakti, mis loob võlausaldajale tagasiulatuvalt kohustuse nõ igavesti säilitada tarbjakrediidilepinguga seotud dokumentatsiooni ja seda ka peale vastava kohtulahendi jõustumist, et oleks võimalik igal ajal tulevikus uuesti algatada jõustunud kohtulahendi puhul kohtulahendi õigsuse kontroll.

Silmas tuleb pidada ka asjaolu, et varasem regulatsioon ja kohtupraktika VTL osas erineb käesoleval ajal kehtivast regulatsioonist ja käesoleva aja kohtupraktikast.

5. Omega juhib ühtlasi tähelepanu asjaolule, et selline juba jõustunud kohtulahendite nõ uuesti avamine tooks ühtlasi kaasa äärmiselt suure töökoormuse kohtute jaoks, mis tooks see sel juhul ilmselt vältimatult kaasa juba praegu äärmiselt koormatud kohtute nõ ummistumise mitmeteks aastateks, mida ei saa pidada õiguskindluse põhimõtet silmas pidades lubatavaks.

6. Omega juhib ühtlasi tähelepanu asjaolule, et selline juba jõustunud kohtulahendite nõ uuesti avamine tooks ilmselt kaasa ka riigi rahalise vastutuse suures ulatuses ja mahus.

Riigivastutuse seaduse § 7 lg 1 kohaselt isik, kelle õigusi on avaliku võimu kandja õigusvastase tegevusega avalik-õiguslikus suhtes rikkunud (edaspidi *kannatanu*), võib nõuda talle tekitatud kahju hüvitamist. Käesoleval juhul on riik kehtiva seadusandluse kohaselt andnud võlausaldajatele

lubaduse, et ka tarbijakrediidilepingute puhul on võimalik oma nõue kohtumenetluses maksta panna maksekäsu kiirmenetluses ja tagaseljaotsusega koos lubadusega, et sellises menetluses tehtud lahendi jõustumisel ei ole võimalik sellist jõustunud kohtulahendit hiljem ei tühistada ega vaidlustada.

Sellise menetluse eest on riigile tasutud nii riigilõivu kui kantud ka kulusid nii maksekäsu kiirmenetluse avalduse kui hagi koostamiseks. Riigi poolt antud eespool viidatud lubaduse rikkumine tooks kaasa võlausaldajatele õiguse esitada riigi vastu sellise lubaduse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõue – selline nõue hõlmab nii tasutud riigilõivu, muid maksekäsu menetluses kantud kulusid, kui ka võimalikku varalise kahju nõuet saamata jäänud tulu osas (nt juhul, kus nõuet ei ole enam mõistlikult võimalik maksta panna nt dokumentatsiooni hävitamise või aegumise tõttu). Selliste võimalike riigi vastu esitatavate kahjunõuete maht töötab kujuneda ulatuslikuks/suureks, mis omakorda ummistaks/halvaks halduskohtute töö.

Eelnõu olemasoleval kujul jõustumisel on ka Omega sunnitud eespool viidatud kahju tekkimisel esitada vastava kahju hüvitamise nõude riigi vastu.

7. Arvestades eelnevat, tuleb eespool viidatud muudatuste osas (so kaaskirja p 8 ja 9), seaduslikkuse ja õiguspärasuse tagamiseks ning põhiseadusega vastuolu ja riigile kahju tekkimise välistamiseks, lisada rakendussäte, et vastavad muudatused on kehtivad **vaid nende tarbijakrediidilepingu osas tehtud maksekäskude ja tagaseljaotsuste osas, mis on tehtud alates 01.01.2026**, st selles osas puudub Eelnõus toodud õigusmuudatustel tagasiulatuv õigusjõud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt ja edastatud elektrooniliselt/

Rainer Kuulme
vandeadvokaat
Omega Invest OÜ lepinguline esindaja